

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „**KOROŠKI SLOVENEK**“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Politično in gospodarsko društvo, Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

**List za politiko,
gospodarstvo in prosveto**

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četrtletno: 1 S 50 g; letoletno: 6 S — g
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—; letoletno: Din. 100.—

Družina in njena pravica.

Saj ne znamo več ceniti pomena družine! One najmanjše družbice v človeštvu, ki je to, kar je stanica v vidnem, živem telesu ali kar je kamen v zgradbi. Vsi narodi pod božjim soncem živijo iz družin, iz njih se razvijajo in rastejo, kot raste drevo iz stanic ali zgradba iz kamnov. A samo slutimo še skrivnost družinskega troedinstva, ko je Stvarnik združil očetovo sostvarniško silo z materno ljubeznijo in otroško vdanostjo v novo, le v udih vidno bitje družine. Oko že nas zapeljuje, ker nam kaže po vaseh in domovih razkropljene poedince, naš duh pa ne zajame več duše in srca nevidnega bitja nad poedincem.

V družini so vse oblike družabnega življenja v malem. Družina je prva cerkva, prva šola, najmanjši narod, najmanjša država. V njej šele vzraste poedinec do polnosti svojih duševnih in telesnih sil, ker v njej že je vsa realnost velikega življenja, tirjajočega skrb in delo, veselje in trpljenje. Mi smo že bolj ali manj otroci brez družin in zato podobni umetno gojenim rastlinam, ki ne poznajo sokov matere-zemlje, ne božajočih sončnih žarkov, ne hladilne rose in ne mehke večerne zarje. Vendar je družina steber duhovnega in duševnega in gospodarskega življenja, tako važen steber, da mu je sv. Cerkev dala celo značaj sv. zakramenta.

Pa te lepe besede o družini v našem svetu nimajo več pravega odmeva. Preveč trpi družina vsepovsod v svetu. Trpi na lastnem grehu in še na grehu velike človeške družbe.

Naša doba je vzgojila vase zaprtega človeka. Mi najbolj iščemo sebe. V lastno skrb pogreznjeni tako težko najdemo veder pogled na brata, sestro ali ženo, naše misli in težnje gredo mimo in preko njih. Sami zase molimo najbolje, sami zase bremo in se učimo najbolje, gospodarimo dobro v svojo korist, še v veselju in žalosti, tem krikom naše duše po sorodnem srcu, se ne moremo več prav znajti in združiti z bratom. Zato je v družinah tolikanj gorja, ker sebične duše ne najdejo družinskega srca, iz katerega bi molile, rastle in uspevale. — Pa so vendar še družine, polne tople družinske duše. Cvetele in uspevale bi, da jim ne bi družabne in gospodarske prilike jemale prepotrebni življenskih sredstev. So dobre družine, ki stradajo danes na pomanjkanju najpotrebnejšega. So nadalje mladi možje in žene, ki jih nepokvarjena nprav kliče v lasten družinski krog, a se mu morajo odrekati, ker so brez sredstev in brez življenskih pogojev. V senco in mraz jih je postavil trdi svet in upravičeno jih polni gnjev do časa in ljudi, ki jim ne dovoljujejo niti malega koščka nebes na zemlji — družinske sreče.

Svet pozablja, da je družina in njena življenska pravica uklesana v skalo sinajske gore. Božja in naravna zapoved ukazujeta tako družabno in gospodarsko življenje, ki omogočuje živeti sleherni družini na tej zemlji. Saj je zemlja velika in bogata dovolj, da bi bilo kruha in strehe še za dvojno in trojno sedanje število človeštva. Zapoved dovoljuje, da si človek razdeli zemljo v zasebno lastnino, ob kateri živi on in njegova družina. Prepoveduje pa vsakomur imeti lastnine in premoženja toliko, da mora ob njem stradati njegov brat s svojo družino. V globoki modrosti je sv. oče zapisal v veliki socialni okrožnici besede v obrambo teh najbednejših in jim dejal, da imajo sveto pravico do dela, ki bo hranilo nje in njihove družine. Še druge besede je povedal na naslov tistih, ki imajo v rokah posvetno oblast: če nastopi jasna potreba, sme in mora država razdeliti zasebno lastnino nanovo, da je bodo deležni tudi bedni in od sile močnejšega strti.

Vidimo silo in potrebo sodobnih družin v malih kmečkih in delavskih domovih in še posebej bedo onih, ki sploh nimajo več strehe nad seboj.

Kot težko breme ječi potreba na ramenih zaskrbljenih starišev in kali poglede rastoče mladine, ki sili v življenje. Upravičeno kričijo po pravici do življenja, dostojnega, stanu primerne! Svet okoli njih še okleva, ali naj jim pomore. Vidi njihovo bedo in nezadovoljnost, a ne upa ali ne zna dati družinam, kar jim gre. Slep svet! Ko postane breme malih in strtih nezno, si bodo pravico pač vzeli sami in tedaj bo pravica naravne postave na njihovi strani. Visoka pa bo tedaj cena za kratkovidnost, neodločnost ali brezbrizje.

Tudi duševno zlo ruši sodobno družino, smo uvodno dejali. To pa je zlo, ki se ni ustavilo tudi ne pred vratmi borne hišice, marveč je zajelo tudi mnogege malega človeka, da kriči po delitvi premoženja prej iz nekega pohlepa kot iz potrebe svoje družine, ki je morda niti ni. Koder v ljudeh ni več nobenega prostora za vseodrešujočo nesebično ljubezen, tam trpi družina na duševni bo-

lezni, ki je najmanj enako nevarna, kot gospodarska bolezen. Očetje, ki nočejo več poznati svoje dolžnosti, so doma tudi v revnih in bornih kočah. Tudi matere z rutami na glavah že ubijajo mlado, klijoče življenje v sebi. Tudi mnogi otroci, ki nosijo zakrpane hlače in jim iz oči sije siromaštvo, ne poznajo več spoštovanja pred očetom, tem prvim božjim namestnikom na zemlji. — Gorie, če si postava, ki čuva družino in njeno pravico, tudi tod sama utre svojo pot! Potem bi pač prišlo še k nam, kar se že mnogokod po svetu godi: očetom je za kazen odvzeta njihova očetovska pravica, matere ne smejo več ljubiti svojih otrok in otroci ne več spoštovati svojih starišev. Vse to zato, da bi spet zahrepeneli po družini.

Sveta je družina in njena pravica. Naj čuvajo pravico oni, ki jim je dana oblast nad družabnim in gospodarskim svetom! Vsi pa čuvajmo družino in njeno čast, ker nam je dala najdragocenejšega sveta: naše življenje!

Za socialnost naše države.

Tudi neprijatelj naše države mora priznati dosledno stremenje državnega vodstva za tem, da uresniči v Avstriji krščansko ustavo. Komaj je odpravljena kočljivost deljenega vodstva, že tirja novo vprašanje nujno rešitev: **kako naj pomaga država malim ljudem, katerim je liberalni gospodarski red prikrajšal ali odvzel njihov vsakdanji kruh?** Danes gre za socialnost Avstrije!

Ob razpustu socialistične stranke so se mnogi podjetniki in veleposestniki oddahnili, češ da je s stranko odpravljena tudi zahteva socialne pravičnosti napram delavcem in malim kmetom. Videz javnih prilik jim je hotel v zadnjem razvoju dajati prav in z upravičenostjo je zapisal nedeljski „Kärntner Tagblatt“: „Na naravnost duhovit način skušajo razni podjetniki dokazati nezno visokih plač, nezno socialnih bremen. Nesramno često začenjajo zniževati delavski zaslužek, ovirajo odobritev kolektivnih pogodb in izvedbo socialnih ukrepov. Trdijo, da gre podjetništvu neznanško slabo, medtem pa neprestano rastejo akcije in dividende.“ List dostavlja: „Tisočkrat važnejše je, da pridobimo naklonjenost delavstva za državo, kot pa da razvajamo razne nacionalne in liberalne gospode.“

Tako je dejal pred tednom kancler Schuschnigg: „Stojimo pred najtežavnejšim vprašanjem: Kapital in delo. Nasprotij, ki vladajo med obema, sicer ne bomo nikdar povsem spravili s sveta. Jasno pa je, da razredni boj nasprotja samo stopnjuje. Stanovska državna ustava mora zagotoviti pravico delavcev. Socialno vprašanje tirja nujno rešitev. Zame kot voditelja nove države velja: **Z vsemi silami je treba skrbeti za to, da bo imelo čim največ državljanov zagotovljen svoj kruh.** Ne gre sedaj za obljube, gre za delo in kruh, ki ga mora nova država nuditi, če hoče obstati.

Naj dodamo še zahteve, ki so jih naglasili voditelji organizacije Ostmärkische Sturmscharen na nedavnem zborovanju v Waidhofnu: Zahtevamo, da postane vojna industrija državni monopol. Kartel akcijskih družb in zavarovalnice se morajo preosnovati na katoliško-stanovskem načelu pravičnosti. Dosedanja rešitev dvojnega zaslužkarstva je samo polovična in zato nikaka rešitev. Treba je izločiti vmesno trgovino. Država mora nadzirati ukinitve podjetij in podjetja prisiliti, da sprejemajo samo državni-zveste uradnike in delavce. Kmetom je treba pomagati pri plačilih, davkih, treba jim je preskrbeti novih trgov za njihove pridelke.

Minister dr. Korošec o Jugoslaviji. Notranji minister dr. Korošec je podal poročevalcu nekega rumunskega lista sledeče izjave o svoji državi: Jugoslavija je v primeri z evropskimi državami še vedno gospodarsko in finančno slaba, je brez velikega kapitala in pretežno kmetijskega značaja. Od vseh strani jo obdajajo velike države. Navzlic temu vidim njeno svetlo bodočnost. Jugoslavija je mlada! Njen prirastek prebivalstva je največji v Evropi. Med nami še ni bele kuge, ki razjeda druge narode in ki je uničila že velike imperije. To naše zdravje smo ohranili skozi vso našo zgodovino, zaradi svojega zdravja smo ohranili vse svoje narodno ozemlje in vrhutega še razpršili svoje otroke kakor seme po svetu, ker domača zemlja pod tujim gospodarstvom ni mogla vsem dati skromnega kruha. Z nezmanjšano silo bomo tudi v bodočnosti branili svojo zemljo. — V kratkem času bomo dosegli to, kar smo morali v zgodovinski borbi za obstoj zanemarjati. Naš narod bo vse to ne samo popravil, marveč razvil svoje posebne vrline in izkoristil bogastva, ki mu jih je naroda v tako obilni meri podarila.

Nemčija sili na Balkan. Nemčija dobavlja z Balkana potrebne kmetijske pridelke. S plačili zanje pa zaostaja, tako da se je v gospodarskih krogih balkanskih držav vzbudil sum, da dela to nalašč in hoče države prisiliti, da jemljejo od nje v zameno njene industrijske proizvode. Količine izvoza v Nemčijo so visoke: Bolgarija oddaja polovico vsega svojega izvoza Nemčiji, Grčija tretjino, Jugoslavija in Rumunija šestino. Da uredi zadevo nemškega uvoza v balkanske države, se je napotil predsednik nemške narodne banke dr. Schacht v Beograd, Athene, Sofijo in Bukarešto. Kako je uspel, bomo kmalu izvedeli.

Za Francijo Belgija. Francoski vladi se je posrečilo doseči sporazum med stavkajočimi delavci in podjetniki. Delavci so dosegli, kar so nameravali s štrajkom doseči. Izgleda, da je bil med vlado in stavkajočimi nek dogovor. Vsekakor so podjetniki ob grožnji ministrskega predsednika Bluma, da v slučaju njihove trdovratnosti odstopi in napravi prostor francoskemu sovjetu, zapored popustili. — Štrajk se je nato prenesel v Belgijo, kjer so sestavljali novo vlado. Socialisti so stre-

ki in stroji pa so uničeni. — V Trdnji vesi pri Grabštanju je bila nevihta posebno huda. Poškodovala je telegrafске in telefonske naprave. Zahtevala je tudi smrtno žrtev. Gostilničarka Nussbaumer in 22letna dekla Holzer sta se nahajali v hiši, ko udari v poslopje strela in vrže ženski na tla, da obležita nezavestni. Zdravnika iz Grabštanja in Celovca sta takoj došla na pomoč. Ugotovila sta, da je dekla Holzer mrtva, gostilničarka pa težko poškodovana.

Pečnica pri Baškem jezeru. V šolo in na vizitacijo se je pripeljal prevz. pomožni škof dr. Rohrachar s avtom iz Domačal, kjer je birmoval, že v sredo 3. junija. Pri najlepšem vremenu smo ga sprejeli na Ledincah s streljanjem s topiči. Pred našo trirazredno šolo so ga lepo pozdravili učitelji in šolarji. Potem je bil krščanski nauk v vsakem razredu. Drugi dan se je visoki gost spet pripeljal k sv. birmi in sicer iz Celovca. Domači preč. g. župnik Maierhofer in Čemernjakova Hanca sta ga pozdravila v slovenskem jeziku. Na zelenem sadnem vrtu pod farovžem je bila zbrana vsa fara. Vse je bilo veselo razpoloženo, kakor nam je namignilo že dnevno mašno berilo: Ko je prišel apostol Filip na birmo v Samarijo, je poskakovalo od veselja vse mesto. Ko pa smo potem korakali v farno cerkev, je začel rositi mrzel dež ter je lilo do večera. Ko so odhajali zadnji gostje, se je sem od Dobrača sonce še enkrat posmejalo v zadnji pozdrav. Birmancev je bilo 110, med njimi iz domače fare 30 in iz šentjakobske 40. Duhovnikov je došlo deset. Pridigoval je preč. g. Nagelschmied iz Lipe. Gostilničarjema pri cerkvi je kmalu zmanjkalo jedi in pijače.

V karavanškem predoru padel iz vlaka. Minuli petek se je pri Področici pripetila težka nesreča. V brzovlaku, ki vozi opoldne preko Jesenic in Področice, se je nahajal tudi desetletni Grk Pemazoglou iz Aten s svojo vzgojiteljico. Namenjena sta bila v Nemčijo. Mali se je igral v vozu s kljuko na vratih, kar se vrata nenadno odprejo, fant trešči z voza na tračnice in vlak vozi čez njega. Razmesarjeno trupelce so položili na koldvoru v Področici na mrtvaški oder in takoj obvestili stariše, ki so prispeli z letalom in pripeljali mrtvega sina nazaj v domovino.

Pojasnen uboj. Koncem marca je bil na Komlu pri Pliberku ustreljen drvar Luka Pavlak. Pred celovškimi sodiščem se je moral nato 8. t. m. zaradi uboja in tihotapstva zagovarjati v Gradiče pri Libeličah pristojni pos. sin Peter Poljanc. Obtoženi je priznal, da je skušal usodne noči s strelji v zrak in tla ustaviti Pavlaka, ki se je bližal tihotapcem jugoslovanskih konj. Slučajno je Pavlaka drugi strel smrtno zadel. K streljanju ga je prisilil navzoči Peter Glinik. Sodba proti Poljancu se je glasila na 5 let težke ječe, poostrene s postom. Pri obravnavi kot pričó navzočega Glinika so na predlog drž. pravdnika pridržali v preiskovalnem zaporu.

Bilčovs. (Nekaj o naši cesti.) Mnogi tujci, ki pridejo v naš kraj, občudujejo lepoto naših polj, gozdov in travnikov. Začuden zrejo z naših gričkov, ki jim nudijo krasen razgled po našem lepem Rožu. Tukaj so se naši predniki nekoč trudili, da so v potu svojega obraza obdelali svoja polja, postavljali svoja domovja in hrame božje. Trudili so se, da so pridelali toliko, da so preživili svoje družine in dali gosposki, kar je zahtevala od njih dajatev in davkov. Daleč smo proč od prometnih zvez. Najbližja železniška postaja Bistrica v Rožu je oddaljena pet četrt ure, vmes pa je še Drava, tako da zamoreš dospeti v Rož samo peš. Z vozom vozimo naše stvari do postaje Vetrinj 15 km daleč. Naša edina vozna zveza je občinska cesta, katera se je v letih 1929—1931 nekoliko popravila z denarjem iz plebiscitnega fonda. Tedaj se je reklo, da hočejo ta lepi svet odpreti prometu in tujcem. A glej! Cesta se je tedaj popravila tako slabo, da danes že propada. Denar je bil ves ven vržen, ne da bi gledali na to, da se napravi nekaj dobrega in trajnega. Kdor se vozi danes po naši cesti z avtom, mora biti pripravljen, da ga voznja dodobra premikasti. Davno že so se nekdanji naši očetje trudili, da bi našo cesto prevzela deželna, toda ves trud do danes je bil zaman. Cesto oskrbujejo občine, a so tako ubožne, da jim nedostajajo potrebna sredstva. Na številne prošnje odgovarja dež. glavarstvo vedno, češ ni denarja. Vendar je dež. zbor že pred leti sklenil, da bo našo cesto, ko bo popravljena, prevzela v oskrbovanje dežela. Ko so bile poprave izvedene tudi s pomočjo občin, so dejali, naj občine skrbijo zanjo. Občine ne razpolagajo s stroji in avti, da bi nadrobile in navozile gramoz, ki ga v našem kraju ni dobiti. To bi mogla brez večjih stroškov

storiti samo dežela. Je tudi dolžna, da skrbi še za naše kraje. Če pogledamo drugam, vidimo lepe deželne ceste in še druge prometne ugodnosti. Pri nas pa ni videti niti poštene gorske ceste. Pa se še čudijo naši nevolji.

Sele. (Tata so prijeli.) Zadnja leta je bilo izvršenih vnašem kraju več tatvin. V petek 5. junija po noči so tatovi vlomili v kaščo Jožefa Maka, p. d. Šerjaka na Šajdi in odnesli veliko jestvin: okoli 100 kg svinjskega mesa, 60—70 kg zabele, okoli 25 kg strdi, 40 velikih klobas, nekaj kave itd. Naslednji dan je našla sosedova dekla v gozdu skrito manjšo dežo zabele. Obveščeni šmarješki orožniki so v spremstvu domačih in sosedov zvečer v okrogu prežali na tata, kdaj pride po skriti mastni zaklad. In ne brez uspeha. Kmalu je prišel odrasel fant, a se ni dal zlepa ujeti. Utsrelil je celo iz revolverja na Šerjakovega Dolfa, ki mu je bil prvi za petami, a k sreči ni zadel. Tudi orožnik je moral rabiti puško in strel je begunca zadel v spodnjo goleno. Na begu je zagazil v močvirje, kjer so ga dobili v pest. Zamazan od blata je bil tako, da ga ni bilo mogoče hitro spoznati. Je pa tiček domačin: Janez Jug, Coflov, ki je bival zadnje čase na Obirskem pri svoji ljubici. Splošno se pa domneva, da tiček ni sam, ampak je član tatvinske družbe, kateri pripada tudi zloglasni Jakobov Feliks Male, ki je pobegnil iz zaporov. Ujetega tička so obvezali in v nedeljo odpeljali v zapor, kjer bo imel dovolj časa premišljevat, kako narobe je, če pride človek nayskriž s 7. zapovedjo in paragrafi. Da bi se le posrečilo prijati tudi ostale nepridiprave!

Drobiž. Prvi celovski drž. pravdnik dr. Amschl je premeščen v Gradec, na njegovo mesto je imenovan dr. Suppan iz Leobna. — Na koroško-štajerski meji so neznanci nameravali atentat nadunajski brzovlak. Na tračnice so položili več hlobov, katere pa je slučajno nek železničar še pravočasno zapazil. — V deželi je bivala hčerka cesarja Karla, Adelheid. — Kresovi so letos dovoljeni samo v okvirju domovinske fronte. — Südmarka je začela z gradnjo šolskih poslopij v Medvedjem dolu in na Obirskem. — Do 25. junija je vložiti prošnje za sprejem v beljaško realno gimnazijo. — Celovško nogometno društvo Austria je bilo teden dni na gostovanju po Jugoslaviji. Poročila o sprejemih Avstrijcev in jugoslovanski gostoljubnosti so laskava. — Ignacu Fancoju iz Žel. Kaple je na vožnji iz Velikovca nekdo izmaknil listnico z 750 S. — Posestniku Kaiserju v Podkrinu pri Mohličah so neznanci odnesli jestvine in obleko. — Gostilničarju Božiču v Encelni vesi pri Galiciji so odnesli več zabojev piva, vina in brinjevca. — Lesn. trgovcu Krautu na pliberški Bistrici so uzmoviči iz blagajne odnesli 119 S. — Nepreviden kolesar je podrl 3letno hčerko delavca Pirkerja na Brnci in jo resno poškodoval, sam pa jadrno jo odkuril. — Celovško učenko Matitsch je na njenem izletu v Kotmaro ves podrl avto in jo težko poškodoval. — Ludovik Sorg z Rude se je z motornim kolesom smrtno ponesrečil. — Na Dunaju je zadel na Donavi ob steber državnega mostu največji avstrijski osební parnik. Ob udarcu se je parnik razkral na dvoje in takoj potopil 6 oseb je mrtvih. — S 15. junijem je spet omogočeno upotovanje iz Avstrije v Jugoslavijo na podlagi navadnega vizuma. Dovoljenje pol. oblasti in prispevek 3 S sta odpravljena.

NAŠA PROSVETA

Ivan Cankar in Srečko Kosovel.

Desetega majnika t. l. je preteklo šestdeset let, kar se je rodil v ubožni in mnogoštevilni družini na Vrhniki naš največji pisatelj Ivan Cankar. Pred desetimi leti (27. majnika 1926) pa je zatisnil za vedno svoje oči v Tomaju na Krasu komaj 22letni pesnik Srečko Kosovel.

Ivan Cankar je napisal množico najlepših slovenskih knjig, v katerih je kakor v zrcalu pokazal svoje bogato notranje življenje. Ta njegova notranjost je bila sprva polna jeze in ogorčenja nad lažjo, hinavščino in krivico vseh tistih, ki izrabljajo preprosto in revno ljudstvo, ko se mu v svoji oblasti — in častiželjnosti vsiljujejo kot edini poklicani vodniki in rešitelji. Njegovo mehko srce je čutilo z vsemi vsled krivične urejenosti človeške družbe trpečimi in ponižanimi, vsem tem se je na njih težki poti pridružil kot sotrpín in postal mogočen in brezobziren zagovornik njihovih pravic. Močnejše od jeze in bolesti pa je bilo v Cankarjevi drušji hrepenenje po lepoti in resnici in še njegova vera v odrešenje človeštva po

trpljenju in ljubezni. V veselem upanju je zapel pesem bodočih lepših dni: „Preko gore trpljenja drži cesta v večno radost, preko gore smrti drži cesta v življenje. Visoko do neba se je vzdignilo znamenje in vse trudne oči so zastrmele vanj. Ura bridkosti je bila ura spoznanja. Teman je stal križ na Golgati, kajti za njim je plamenela vsa daljava v zarji paradiza. — Upajte, koprneče oči! Ne kapljice plemenite krvi, iz čistega srca izlite, ni kani la brez koristi. Korak, pod križem trepetajoč, je usmerjen veselju nasproti.“

Ivan Cankar je neprestano trkal na vrata narodove vesti in ker ga je iskreno ljubil, mu tudi ni prizanašal. Lepoto svoje slovenske domovine je poveličeval v nedosegljivih slavospevih. Veličina njegovega srca pa se morda najlepše razodeva v njegovi čudovito nežni in lepi besedi o slovenski ženi, o svoji dobri materi, ki ji je postavil v podobi v Boga varujoče mučenice veličasten in trajen spomenik. —

Srečko Kosovel je sin kamenitega Krasa. Tako je zapel svojo pesem:

Slavček med trnjem
se je zganil
in zapel,
bel cvet divje rože
je zakrvavel.

Trnje zori
sredi belih pušcev,
kot kaplje krvi
dozoreva mu plod
na belem groblju
kraških planjav —
tam bo moj kot.

Podobno kot Cankar je hodil tudi Kosovel skozi celo svoje življenje po trnjevi poti. Ni ga tlačila samo borba za vsakdanji kruh, v svojem srcu je nosil tudi vso bol in bridkost svojega bičanega primorskega naroda, vso težo zmedenih razmer v Evropi. Neumorno je delal, iskal rešitve človeštva in snoval novo podobo sveta. Svoja čustva je izlil v približno 600 pesmih, v mnogih izmed njih razodeva črno slutnjo zgodnje smrti:

Veter se je ustavil pred vrati.
Drugače vse tiho, vse prazno: vse spi.
Samo veter ne more spati
opolnoči.
Samo črna cipresa šumi še,
na belem kamnu angel kleči,
v polusvetlobo tonejo hiše
sredi kraške vasi.
Tiho vse... Glej, med življenjem in smrtjo
edino drevo še na gmajni šumi,
po cesti pa gre nekdo z dušo potrto,
in v onstran strmijo njegove oči.

Slomškovi dnevi v Mariboru. V dneh 21., 28. in 29. junija letošnjega leta bodo slovenska srca očitno pokazala željo in hrepenenje, da bi dobri Bog dal delu za proglastitev Slomška blaženim uspeh in srečen izid. To željo in hrepenenje razodevajo prošnje in podpisi, zunanje slovesnosti v spomin služabnika božjega in še tisočera molitev slovenskega ljudstva. Vrší se škofijski proces, ki naj pripravi vse, kar je treba v Rim predložiti sv. očetu, ki bo, ako bodo predpriprave v redu, naročil, naj se začne apostolski proces. Da se slovenska želja po lastnem svetniku še bolj poudari in v ta namen še več moli, v to bodo pomogli Slomškovi dnevi. — Spored Slomškovih praznikov v Mariboru navajamo v njegovih glavnih točkah: 21. junija pohod mladine in mladinska božja služba, nato spreved mimo Slomškovega groba. Popoldne mladinska predstava „Naša apostola Ciril in Metod“. — Od 21. do 29. junija 1936 razstava vsega, kar veže in spominja na Slomška. — 27. junija prihod gostov, slavnostna razsvetljava mesta, kresovi. — 28. junija: pontifikalna sv. maša, stanovska predavanja, popoldne igra na prostem „Naša apostola Ciril in Metod“, zvečer večernice, koncert pevskega društva „Maribor“ in ob 23. uri spreved mož in fantov z bakljami v prošnji procesiji skozi mesto mimo Slomškovega groba v stolnico h polnočnici, pri kateri ima ljubljanski škof dr. Gregor Rožman nagovor, mariborski škof dr. Tomažič pa sveto mašo. 29. junija služba božja na Glavnem trgu, pridiguje škof dr. Tomažič, po službi božji kratek nagovor dr. Franca Sušnika. Spreved udeležencev na Slomškov trg. Popoldne oratorij „Vnebovzetje“, zvečer igra „Naša apostola Ciril in Metod“.

Galicija. Naše pred dobrim letom ustanovljeno izobraževalno društvo je imelo 7. t. m. svoj prvi

redni občni zbor. Da nismo izgubili z nenadno smrtjo rajnega Pegrina svojega prvega predsednika in voditelja, bi bila to pač lepa prilika za večjo proslavo izredne obletnice, saj je naše gališko edino po vojni ustanovljeno izobraževalno društvo v Podjuni. Občni zbor je zbral pod gostoljubno streho g. Božiča v Encelni vasi lepo število domačih mož in fantov, katerim sta se pridružila govornika-gosta. Društvo se je v minulem poslovnem letu kljub osirotelosti prav lepo razvijalo. Mnogo posla je imel zlasti knjižničar in tamburaški zbor je že na raznih prireditvah izven domače fare — tako na lanskem koncertu v Dobri vasi — opozoril vso Podjuno na svojo izborna šola in spretnost. Novemu vodstvu predseduje Jurij Pušnik iz Apač, v odboru so poleg dosedanjih zastopane tudi sveže moči.

Malošče. V nedeljo 21. t. m. se vrši pri Nontu ob 3. uri pop. občni zbor našega izobr. društva. Na sporedu petje, deklamacije, govor in volitve.

Globasnica. Igralci iz Kotmare vasi uprizorijo v nedeljo dne 21. junija ob 3. uri popoldne pri Šostarju „Črno ženo“. Pri prireditvi sodeluje tudi znameniti kotmirški pevski zbor.

GOSPODARSKI VESTNIK

Zakaj nazadujejo narodi?

Pred kratkim so dognali, da je bilo v letu 1935 v naši državi 3000 več pogrebcev kot krstov. Številka, ki je ena najvišjih v vsej Evropi ter prekaša celo število pogrebcev v Franciji, da misliti. Kajti ona pove, da bomo v desetletjih ob sličnem razvoju samo še narod starcev. Kje so vzroki nazadovanja rojstev? Prvi vzrok je nedvomno npravni in tiči v zrahljanem družinskem življenju, v pomanjkanju spoštovanja starišev pred mladim življenjem. Nazadovanje rojstev pa ima svoj razlog tudi v slabem gospodarskem položaju kmečkega stanu.

Nemški profesor Abel je v posebni knjigi dokazal, da je število rojstev v ozki zvezi z gospodarskimi prilikami. Od 11. do 13. stoletja se je število prebivalstva Francije, Anglije in Nemčije potrojilo. Tisoče vasi in mest je vzrastlo, obseg obdelane zemlje se je potrojil, močvirja so izsuševali, gozdove trebili, kmetijsko gospodarstvo intenzivirali. V 14. in 15. stoletju pa se naenkrat začnejo redčiti vasi, veliki kosi zemlje ostanejo neobdelani, ljudstva na deželi je vedno manj. Zgodovinarji so navajali kot vzroke razne kužne bolezni, vojske in še druge nadloge. V zadnjem času šele so dognali, da je bil padec števila podeželskega ljudstva v najožji zvezi s porastom prebivalstva v mestih. Agrarna kriza je gnala kmete z zemlje. Cene kmečkih pridelkov so bile razmerno nizke, one industrijskih izdelkov visoke, da jih kmet ni zmogel. V 15. in 16. stoletju pa podeželje nenadoma spet oživi, kmet si spet pribori zemljo, katero so nekoč obdelovali njegovi predniki. Gospodarske prilike so se bile zboljšale in so dovoljevale skromno življenje kmetijstvu. Istočasno z begom raz grudo je vedno padalo število rojstev. Slični pojavi so se ponavljali nato še večkrat. Tako je v Franciji v času težke kmetijske krize 17. stoletja padlo število prebivalstva od 24 na 16 milijonov prebivalcev, v naslednjem stoletju pa spet narastlo na 25 milijonov.

Posredni vzrok nazadovanja rojstev je torej tudi gospodarski položaj podeželja. Kmet je vrelc narodnega življenja, je korenina narodnega debela. Ob suhi gospodarske krize mora usihati in zamirati. Če bi kmeta nekoč pregnali z njegove zemlje, bi v par desetletjih bila izčrpana sila narodnega življenja in narod bi odromal na pokopališče. Zato je omiljenje kmetovega položaja nujno ne samo v kmetovem, marveč tudi v državnem interesu.

Kako gnojimo ajdi? Ajdo sejemo kot strniščno po žitih, torej kot drugi pridelek. Zahteva mnogo toplote in dovolj vlage, zato pa v razmerno kratki dobi dozori. V zemlji mora najti ajda dovolj primerne hrane. Rast listov in steblovja pospešuje zlasti dušik. Ako je v zemlji preveč dušika, se ajda prebujno razvije in poleže, ali pa raste in cvete dolgo v jesen, da jo še zeleno zaloti slana, ki jo osmоди. Zato ajdi nikar ne gnojimo z hlevskim gnojem ali gnojnico, niti s kakim umetnim dušičnim gnojilom. Ajda rabi predvsem fosforne kisline za razvoj zrnja. Zato svetujejo strokovnjaki za ajdo topljivi superfosfat, ki hitro deluje in

pospeši zorenje. Kalijeva sol pa izboljša kakovost zrnja. Potrosimo na oral zemlje pred setvijo 150 kg superfosfata in 75 kg kalijeve soli in ajda bo vračala strošek in delo z dobrim pridelkom.

Pridelovanje deteljnega semena. Za pridelovanje semena domače detelje določimo njivo, ki ima najbujnejšo in zdravo drugoletno posetev brez plevela, zlasti pa brez predenice. Najboljše seme da dobra zemlja na sončni in suhi legi in to pri drugi košnji. Prva košnja vrže običajno malo semena, ker cvetje ni oplojeno. Kajti črmlji, ki oplojajo deteljni cvet, se pozno plodijo in le ob suhem vremenu nabirajo med. Zato je detelja druge košnje pripravnejša za seme. Deteljo pokosimo za seme, ko glavice porjave in je večina zrn dobila pravo barvo. Vendar ne smejo preveč dozoreti, ker se seme tedaj rado osuje. Kjer pridelujemo seme na manjših površinah za domačo rabo, glavice tudi lahko osmukamo. Sicer jo pač moramo omlatiti s cepci ali mlatilnicami, ko je popolnoma suha. Tudi pri lucerni je bolje pustiti drugo košnjo za seme, ker se tedaj oplodi več cvetov. Inkarnatko sejemo navadno meseca avgusta ali jeseni. Ne smemo jo dati na prebogato zemljo, ker postane preveč bujna in da manj semena. Kosimo jo, ko je polovica zrn v glavici zrela, omlatimo pa, ko se popolnoma posuši. Na pridelovanje deteljnega semena bi morali polagati večjo važnost, ker bi si s tem prihranili marsikak izdatek.

Mah na travnikih. Vzrok mahovitosti travnikov je lahko trojen: prevelika vlaga, pomanjkanje apna ali pomanjkanje hrane v tleh. Po navadi primanjkuje mahovitim travnikom apna ali hrane. Pomaga jim kalijeva sol in Tomaževa žlindra, namesto slednje tudi kostna moka. S temi gnojili smemo gnojiti šele v jeseni. Na oral računajo 200 kg žlindre ali kostne moke in 100 kg kalijeve soli. Delni uspeh dosežemo tudi sedaj, če polijemo po prvi košnji zemljišča z gnojnico. Če pa primanjkuje apno, je najbolje potrositi žganega apna pozno v jeseni. Da določimo množino apna v zemlji, vzemimo nekoliko vrhnje in srednje zemlje ter jo polijmo z nekoliko kapljicami solne kisline. Če zemlja zašumi, je v njej dovolj apna. Čim bolj se peni, tem več ga vsebuje. 10 stotov apnega prahu računajo na oral, nakar povlečemo travnik z brano in pozneje potrosimo še z umetnimi gnojili. Tako mah kmalu izgine s travnika.

Naše sadje boleha na grintavosti. Grintavost je pri nas poznana bolezen in jo je poznati na črnih madežih na listju in sadju. Lupina obolelega sadja je grenka in meso ni okusno. Posebno rada napada ta bolezen hruške. Kako pomagamo temu zlu? Najbolje je precepiti drevesa, ki leto za letom trpijo na tej bolezni, ker je znano, da so ene vrste sadja manj in druge bolj podvržene tej bolezni. Proti njej pomaga škropljenje z modro galico. Kropimo pred pogajanjem popkov, pred cvetenjem in tudi po cvetenju. — Kako pripravimo malorodovito drevo k rodovitnosti? To-le svetujejo sadjarji: V razdalji 1½ do 2 metra od debla presečemo vse korenine in drevo na ta način prisilimo k otvoritvi novih mladih koreninic, ki zamorejo vsrkavati redilne snovi iz zemlje. Istočasno mu pognojimo in krono očistimo. Poizkusite ta recept!

Vlagajmo jajca! Najcenejši in najvažnejši način shranjevanja jajec je vlaganje v apno. Jajca morajo biti sveža, snažna in brez razpok, apno pa staro, nikar njeve gašeno. Za škafo vode vzamemo 4 do 5 kg ugašenega apna in ga dobro razmešanega vlijemo na jajca, ki smo jih naložili v pripravno posodo. Apnena zmes mora jajca pokrivati vsaj za pol pedi. Če se s časom tekočina usuši, moramo doliti apnene vode. Če smo vložili sveža jajca, držijo tako vložena tudi leto dni.

Velikovški trg. Minuli teden je bilo prignanih na živinski trg 27 krav, 1 bik, 1 pitan vol, 1 telica in 30 plemenskih prašičev. Cene so ostale neizpremenjene. Na blagovnem trgu so plačevali jajca po 8 grošev, stare kokoši po 3,00, mlade po 2,00 šilinga, pšenico (100 kg) 39,00, rž 29,00, oves 26,00, proso 23,00, konopljo 28,00, ječmen 29,00, ajdo 23,00 šilingov, krompir (kg) 8—10 grošev.

Umetne oči

izdelujemo po naravi za naše pacijente
F. Ad. Müller Söhne, Wiesbaden, v Celovcu, Hotel Sandwirt dne 25. junija

ZANIMIVOSTI

Zvezda z vročino 28 tisoč stopinj Celzija. Zvezdoslovec Kuiper poroča o zvezdi, ki je najmanjša od doslej znanih. Nosi znanstveno ime A. C. 70 stop. 8247 in je za polovico manjša od naše zemlje. Teža na površini te zvezde je 3.400.000krat večja od teže na naši zemlji. Škatljica vžigalic tehta na njej po naših merah 620 ton. Na površini vlada toplota 28.000 stopinj Celzija. To je vsekako nekaj, če pomislimo, da znaša temperatura na soncu „samo“ 6000 stopinj. Zanimivo zvezdo zamorejo opaziti samo z zelo močnimi daljnogledi.

Zakaj so črmlji na svetu. Črmlje poznate, brenčeče in čebelam podobne žuželke. Smatramo jih za brezkoristne in celo škodljive. In vendar niso zastoj na svetu. V Novi Zelandiji so pred stoletjem začeli sejati deteljo. Zelo dobro je uspela, ni pa naredila nobenega semena. Dolgo so tuhtali za nedostatki, končno pa so pogruntali. Prepeljali so na Novo Zelandijo tudi črmlje in jih spustili na deteljna polja. In glej! Detelja je dala v jeseni obilno seme. So torej poljske rastline, katerim posredujejo edino črmlji oplojanje cvetov. Slično se da trditi o metuljih in drugih žuželkah, ki se nam ljudem zdijo brezkoristne. V naravi pač ni ničesar, kar ne bi imelo svojega namena.

918 let na gruntu. Nedavno je Mussolini delil nagrade za „zvestobo zemlji“. Med nagrajenimi kmeti je bil tudi posestnik, katerega družina je že 918 let na svojem posestvu. Gospodar, katerega ime je Pierantoni in katerega posestvo leži v srednji Italiji, lahko dokaže, da se imenuje njegovo ime že leta 1018 po Kristusu. Sličen slučaj javljajo iz Florence, kjer živi posestnik, katerega družina je že 709 let na istem koščku zemlje. Petsto in štiristo let stare družine v Italiji niso redke. Vsekakor za kmetijski stan nadvse častne številke.

Setev lucerne. Za lucerno je potrebna globoka zemlja. Dobro je, če sega humozna plast poldrugi meter do dva metra globoko. Lucerna namreč požene svoje korenine zelo globoko. Zemlja mora biti zelo apnena, ker je apno za uspevanje lucerne nujno potrebno. Zaščitno rastlino (ječmen ali oves) moramo prav redko zasejati, ker se sicer lucerna zaduši. Ako ni zemlja dovolj apnata, potrosimo na oral do 500 kg apna, od umetnih gnojil pa na oral 250 kg Tomaževe žlindre in 140 kg 40% kalijeve soli. Za posetev enega oral rabimo do 20 kg lucernovega semena. Gnojenje z hlevskim gnojem ali gnojnico ni dobro, ker pospešujemo s tem le raščo trav. Lucerna spada med rastline, ki same nabirajo dušik in zato ne potrebujejo dušičnastih gnojil.

Samo četrtni ljudi na svetu gre dobro. Tako je izračunal ženevski mednarodni urad, da je komaj 500 milijonov ljudi na svetu, katerim gre dobro, da se lahko primerno oblačijo in hranijo in primerno udobno stanujejo. Ostali 1500 milijoni pa živijo bolj ali manj tako, da ne poginejo. Ne morejo se zganiti z onega koščka zemlje, kamor jih je usoda postavila, zadovoljiti se morajo s skromnim kosom kruha, ki ga jim daje v naročje. In še to je urad izračunal, da je revežev vedno več, bogatašev pa vedno manj. Potem ni čuda, da je v svetu toliko nezadovoljnosti in da bo treba še silnih dogodkov, da se spet uravnovesi. Prostovoljno gotovo ne pojde.

Listnica uredništva. T. M., Chicago. Poročaš o žalostnem slučaju. Vendar je o njem težko pisati, dokler niso znane ostale podrobne okoliščine. — **K. R. Odvetnikov** v listu ne moremo priporočati. Oglasi se osebno! — **P. Z. Gotovo** se strinjaš z nami, da odklonimo odgovor na zlohotno namigavanje, ker bi bil pod našo častjo. Poskrbeli bomo na pristojnem mestu, da se poizkusi nadaljnega razdvajanja našega ljudstva v Slovence in „Windische“ primerno ocenijo. — **Matij, Sveče.** Bi bila bolj hitela z dopisom. Prispevek pa ob času priobčimo. — **M. P. Božji mlini počasi,** pa dobro meljejo. Zato korajžo, fant! — **V. V. Poslano sprejeli, hvala!** Le še večkrat se oglasite! — **Podjunski Slovenec.** Ti ne vidiš sira, marveč samo luknje v njem. Takega imenujemo črnogleda. — **K. J. Odgovarjamo Ti** v gospodarski rubriki te številke. — **Sotrudnikom.** Tudi v poletju posvetite vsaj pol urice v tednu našemu glasilu, da bo zamoglo vedno zajeti vse naše narodno življenje. Pozdravljeni!